

Razvoj koncepta funkcij gozda v Sloveniji

Andrej BONČINA, Tina SIMONČIČ, Dragan MATIJAŠIČ, Jernej AVSENEK, Danilo BELAK, Boštjan GROŠELJ, Matjaž GUČEK, Robert KRUH, Jana OMEJC, Matej REŠČIČ, Andrej STRNIŠA, Saša VOCHL

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete in Zavod za gozdove Slovenje (ZGS) že nekaj let organizirata posvetovanja in delavnice, ki posegajo na področje gospodarjenja z gozdovi in načrtovanja. Tokratna delavnica na Pokljuki, osma po vrsti, je bila organizirana v okviru mednarodnega projekta recharge.green, ki ga sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj. Delavnice se je udeležilo 65 ekspertov ZGS Slovenije, Biotehniške fakultete UL in Gozdarskega inštituta Slovenije. To je že druga delavnica, ki je namenjena dopolnitvi koncepta funkcij gozda v Sloveniji. Na tokratnem srečanju so udeleženci presojali izdelane variante sprememb koncepta funkcij gozda, jih ocenjevali ter predlagali dopolnitve. Delavnica je bila razdeljena na dva sklopa:

1. sklop: Predavanja

Dragan Matijašič je predstavil ozadje in namen delavnice, dr. Aleš Poljanec projekt recharge.green, prof. Andrej Bončina je predstavil aktivnosti in rezultate dosedanjega dela na področju koncepta funkcij gozda v Sloveniji, Tina Simončič pa predloge dopolnitev koncepta funkcij gozda v Sloveniji, ki so jih v nadaljevanju delavnice udeleženci tudi ocenili. Andrej Gartner je predstavil izkušnje s participativne delavnice, ki so jo v okviru obnove načrta za gozdnogospodarsko enoto Pokljuka izvedli prejšnji dan.

2. sklop: Sodelovanje udeležencev

Aktivno sodelovanje udeležencev je obsegalo štiri sklope:

- anketo o učinkovitosti koncepta funkcij gozda v Sloveniji; vsak udeleženec je individualno s 7- stopenjsko Likertovo lestvico ocenjeval trditve o konceptu funkcij gozda;
- ocenjevanje prednosti in slabosti dveh predlaganih variant dopolnitev koncepta funkcij gozda v Sloveniji s H-metodo;

- delo po skupinah na desetih temah o konceptu funkcij gozda z metodo »world cafe«;
- predstavitev rezultatov dela in razprava.

V prvih dveh sklopih sta bila predstavljena dva predloga dopolnitve koncepta funkcij gozda, ki bosta podrobneje opisana v ločenem prispevku.

V tretjem sklopu delavnice so udeleženci ocenjevali možne dopolnitve koncepta funkcij gozda in njihove posledice za večnamensko gospodarjenje z gozdovi tako, da so presojali deset ključnih tem. Za izbrane teme so bili med udeleženci naključno izbrani moderatorji, ki so tudi soavtorji tega poročila. Navajamo skrajšana vprašanja, odgovori bodo podrobneje predstavljeni v ločenem prispevku:

- Ali bi za isto območje gozda določili največ dve ali tri najpomembnejše funkcije?
- S kakšnimi orodji izboljšati operativno načrtovanje in izvedbo?
- Kaj spremeniti za aktivnejše ukrepanje?
- Kako poenostavljati tehnične postopke?
- Ali je švicarski pristop izziv za spremembe koncepta pri nas?
- Kakšne so lahko nevarnosti pri spreminjanju sedanjega koncepta funkcij gozda?
- Kaj povečati moč funkcij v gozdni politiki, v prostorskem načrtovanju in v družbi na sploh?
- Kako upoštevati interese lastnikov?
- Ali bi več pozornosti namenjali območjem potencialnih nesoglasij ali območjem z izrazito večjim javnim pomenom?

Pomembna sporočila delavnice:

- Poglavitno sporočilo je, da udeleženci v večini podpirajo predloge za znatne spremembe v konceptu funkcij gozda. Spremembe so zaželeno in potrebne – predvsem pri uporabi tega orodja za aktivnejše operativno načrtovanje in ukrepanje.

- Prav tako je znatna podpora načinu spreminjanja: spremembe naj bodo tehtne, konceptualno utemeljene, treba jih je preveriti na testnih območjih in jih šele potem vgrajevati v pravne predpise in postopke dela na ravni Slovenije.
 - Pri dopolnitvah koncepta je pomembna participacija tistih, ki načrte izdelujejo in uporabljajo bodisi kot orodje za upravljanje gozdov, gozdno politiko, ali za različne uporabnike, ki imajo interese v gozdnem prostoru.
 - Udeleženci so se strinjali, da ima javna gozdarska služba preko funkcij gozda velike kompetence, saj so bistvenega pomena za zagotavljanje večnamenske vloge gozdov. Hkrati funkcije gozda nudijo možnosti za promocijo gozdarstva in opozarjanje na raznovrsten pomen gozdov.
 - Predloge sprememb je treba udejanjiti; spremembe koncepta funkcij morajo biti usmerjene k preprečevanju konfliktov v gozdnem prostoru, odkrivanju problemov in njihovem reševanju, boljšim in uporabnejšim prostorskim prikazom, konkretnjšim in realnejšim ukrepom in usmeritvam.
 - Za učinkovito izvedbo in uveljavljanje sprememb sta nujni ustrezna kadrovska zasedenost javne gozdarske službe in zadostna finančna podpora.
- Ugotovitve iz delavnice so dobra podlaga za premišljene spremembe pravnih in strokovnih podlag glede koncepta funkcij gozda v Sloveniji.

Tudi pri načrtovanju je „malo lahko več“

Ob vstopu v tretje tisočletje so se slovenski gozdovi začeli spreminjati v malovredne pritikline slovenskega občestva. Revolucionarni reformatorji gozdarske politike niso dojeli narave gozdarstva, njene mikrokozmične pretvorbe sončne energije v novo nastalo vrednost, kaj šele njene polifunkcionalne ekologije in socialno-zdravstvene podstat. Z denacionalizacijo in ukinitvijo skupnega gospodarjenja smo zapravili vse možnosti, da bi na naših tleh obnovili ali zgradili kak večji lesnopredelovalni obrat, saj nismo v stanju oskrbovati niti manjše tovarne plošč z nekaj sto tisoč tonami lesa, kaj šele sodobne kemične tovarne, ki je ekonomična pri količinah lesa s šestimi ničlami. Z 20 % deležem gospodarskih gozdov so državni gozdovi premajhni in preveč razkropljeni, na ravnodušne (nezavzete) zasebnike pa se ni zanašati, zato celo skromnim ostankom domače lesne industrije ne zagotavljamo zadostnih letnih dobav surovine.

S propadom lesne industrije nazaduje povpraševanje po kakovostnem lesu. Vedno več lesa se prodaja za kurjenje ali kot cenen les za kemično predelavo. Obeti za prihodnost so

slabi. Če bomo iz lesa izdelavali samo okvirje za očala, ohišja za fotografske aparate, zobotrebce in kuhalnice ter kakšno dvokolo, se stanje na našem lesnem trgu dolgo ne bo izboljšalo. Ko so bili cilji gozdarstva naravnani v vrednostno pridelavo, je bilo gojenje gozdov paradna disciplina gozdarstva, načrtovanje pa je bilo zadolženo za racionalno časovno in prostorsko usklajevanje ukrepov. Malovredna drva (z)rastejo brez nege in vzgoje! Nenegovani gozdovi so vrednostno izvotljeni, manjši sta tudi njihova stabilnost in odpornost, zato postajajo varstveni ukrepi in med njimi zlasti sanitarne sečnje po ujmah in gradacijah podlubnikov najpomembnejša zaposlitev gozdarjev. Namesto cenene preventive prevladuje draga in nenačrtna kurativa.

V poosamsvojitvenem obdobju je gozdarstvo doživelo revolucionarno preobrazbo, spremenilo se je vse, razen načrtovanja, ki se je ohranilo iz časov socialističnega planiranja in se še dodatno razvejilo ter razbohotilo z množico funkcij, novimi prostorskimi sestavinami in lovskogojitvenimi načrti. Gozdovi so kompleksni ekološki sistemi, ki jih zaradi množice najrazličnejših